

EDUCATION IN THE ERA OF PARADIGMATIC CHANGES: CHALLENGES, MODERN PRACTICES, POSTTRAUMATIC GROWTH

ОСВІТА В ЕПОХУ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН:
ВИКЛИКИ, МОДЕРНІ ПРАКТИКИ, ПОСТРАВМАТИЧНЕ
ЗРОСТАННЯ

EDITED BY PROF. ANNA TSVIETKOVA

за наук. ред. проф. Цвєткової Ганни

Inter
GING

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.dnb.de> abrufbar.

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available on the Internet at <http://dnb.dnb.de>.

Information bibliographique de la Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek a répertorié cette publication dans la Deutsche Nationalbibliografie; les données bibliographiques détaillées peuvent être consultées sur Internet à l'adresse <http://dnb.dnb.de>.

Informazione bibliografica della Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek registra questa pubblicazione nella Deutsche Nationalbibliografie; dettagliati dati bibliografici sono disponibili in internet in <http://dnb.dnb.de>.

Библиографическая информация Немецкой Национальной Библиотеки

Немецкая Национальная Библиотека вносит эту публикацию в Немецкую национальную библиографию; подробные библиографические данные можно найти в интернете на странице: <http://dnb.dnb.de>.

Información bibliográfica de la Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek recoge esta publicación en la Deutsche Nationalbibliografie. Los datos bibliográficos están disponibles en la dirección de Internet <http://dnb.dnb.de>.

**ОСВІТА В ЕПОХУ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН: ВИКЛИКИ,
МОДЕРНІ ПРАКТИКИ, ПОСТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ**

За науковою редакцією професора Ганни Цвєткової

**EDUCATION IN THE ERA OF PARADIGMATIC CHANGES :
CHALLENGES, MODERN PRACTICES, POSTTRAUMATIC
GROWTH**

According to the scientific edition of Professor Anna Tsvetkova

Monograph

Монографія

Hameln 2026

**Український державний університет імені
Михайла Драгоманова
Інститут педагогіки національної академії педагогічних наук
України**

**ОСВІТА В ЕПОХУ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН: ВИКЛИКИ,
МОДЕРНІ ПРАКТИКИ, ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ**

: колективна монографія / за наук. ред. проф. Цвєткової Ганни – Hameln : InterGING,
2026. – 658 с.

Науковий редактор: Цвєткова Ганна – доктор педагогічних наук, професор (Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна).

Рецензенти:

Топузов Олег Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України.

Набока Ольга Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Мельник Наталія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов і перекладу, в.о. декана факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, Державного університету "Київський авіаційний інститут" (Україна, м. Київ)

Презентована монографія охоплює актуальні питання сучасної психолого-педагогічної освіти: освітню політику в епоху парадигмальних змін; посттравматичне зростання особистості на фоні українських реалій; тенденції вищої освіти та відповіді на виклики військового стану; модерні практики в дошкільній освіті, що враховують український та закордонний досвід. Наукові розвідки запропонованої монографії є відповіддю на виклики, військового стану, унікальним прикладом посттравматичного професійного зростання науковців та інтенсивного розвитку психолого-педагогічної науки в екстремальних умовах.

**EDUCATION IN THE ERA OF PARADIGMATIC CHANGES: CHALLENGES, MODERN
PRACTICES, POSTTRAUMATIC GROWTH** collective monograph / edited by Prof. Anna

Tsvietkova – Hameln : Heilberg Solutions GmbH, b.a. InterGING Verlag, 2026. – 658 p.

Scientific editor: Tsvietkova Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov, Kyiv, Ukraine).

Reviewers:

Oleg Mykhailovych Topuzov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the National Academy of Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Vice-President of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Director of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

Naboka Olga Georgiivna – DSc in Pedagogics (Doctor of Pedagogical Sciences), Professor, First Vice-Rector of Donbass State Pedagogical University

Melnyk Nataliia Ivanivna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Acting Dean, Professor of the Department of Foreign Languages and Translation, Faculty of Psychology, Communications and Translation State University «Kyiv Aviation Institute» (Ukraine, Kyiv)

The presented monograph covers relevant issues of contemporary psychological and pedagogical education: educational policy in the era of paradigmatic changes; posttraumatic personal growth in the context of Ukrainian realities; trends in higher education and responses to the challenges of martial law; modern practices in preschool education taking into account Ukrainian and foreign experience. The scientific research of the proposed monograph is a response to the challenges of martial law, a unique example of posttraumatic professional growth of scholars, and the intensive development of psychological and pedagogical science under extreme conditions.

Co-authors: Tatiana Andrushchenko, Tatiana Andrushchenko, Kostiantyn Vashchenko, Olena Matviienko, Liudmyla Matsuk, Oleksandra Bondarenko, Hanna Tsvietkova, Taras Olefirenko, Ellina Panasenko, Sofiia Berezka, Tamara Pirozhenko, Natalia Havrysh, Yanina Omelchenko, Vira Korkh, Iryna Tovkach, Natalia Andrushchenko, Viktoriia Agiliar Tukler, Iryna Kuzmenko, Natalia Demyanenko, Svitlana Kushniruk, Olha Naboka, Volodymyr Chaika, Oksana Pysarchuk, Liliya Baranovska, Viktoriia Halchenko, Liudmyla Semencha, Oksana Borodina, Denys Khrenov, Voityuk Irina, Olena Polovina, Inna Kondratets, Svetlana Kurinna, Ian Kurinnyi, Sopfiia Dovbnia, Halyna Shelepko, Halyna Drohul, Raisa Shulyhina, Tetyana Kozak, Viktoriya Yanitska, Andriana Shyshak, Nadiia Konovalova, Vitaly Klak, Nataliia Ratushniak, Rostyslav Rudenskyi, Olga Reipolska

Technical support:

Kuzmenko Iryna - Lecturer at the Department of Preschool Education (Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine)

Shelepko Halyna - Ph.D, assistant of the department of preschool education (Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine).

Veröffentlicht im Heilberg Solutions GmbH. b.a.InterGING Verlag, Deutschland, Januar 2026

Umschlagbild: <https://pixabay.com>

Umschlaggestaltung: M.Heilberg

Published in Germany

© Copyright © 2026 by Prof., PhD. Hanna Tsvietkova January 2026. This book is an open access publication. Open Access This book is licensed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons license and indicate if changes were made. The images or other third party material in this book are included in the book's Creative Commons license, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the book's Creative Commons license and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. The use of general descriptive names, registered names, trademarks, service marks, etc. in this publication does not imply, even in the absence of a specific statement, that such names are exempt from the relevant protective laws and regulations and therefore free for general use. The publisher, the authors and the editors are safe to assume that the advice and information in this book are believed to be true and accurate at the date of publication. Neither the publisher nor the authors or the editors give a warranty, express or implied, with respect to the material contained herein or for any errors or omissions that may have been made. The publisher remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

УДК 378:373.2.011.3-051]:159.922.7

ASPECTS OF TRAINING FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS FOR PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF THE DEVELOPMENT OF EARLY CHILDREN

Olena Polovina,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Preschool Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0001-6021-5677,
o.polovina@kubg.edu.ua

Inna Kondratets,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Department of Preschool Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0001-7816-0766,
i.kondratets@kubg.edu.ua

Abstract. *The article highlights the results of the intermediate stage of the work of the Department of Preschool Education of the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University on the scientific topic «Preparation of future specialists in preschool education for psychological and pedagogical support of the development of early childhood» (2021-2026). The relevance of the research topic is determined, scientific research on the problem vectors «preparation of future specialists in preschool education» and «development of early childhood» is analyzed. The implementation of the tasks of the analytical-statistical and prognostic-modeling stages is characterized - analysis of scientific papers and publications, educational programs and periodicals on the problem of psychological and pedagogical support of the development of early childhood; scientific research apparatus of the Department of Preschool Education; results of a diagnostic cross-section of higher education applicants, educators of preschool education institutions and parents of pupils. The tasks for the final, generalizing and reflective stage are outlined.*

Keywords: *training of future specialists; development of early childhood; psychological and pedagogical support; scientific topic; analytical and ascertaining and prognostic and modeling stages; scientific publications; content update.*

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Олена Половіна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0001-6021-5677,

o.polovina@kubg.edu.ua

Інна Кондратець,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0001-7816-0766,

i.kondratets@kubg.edu.ua

Анотація. *Стаття висвітлює результати проміжного етапу роботи кафедри дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка над науковою темою «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» (2021-2026рр.). Визначено актуальність теми дослідження, проаналізовано наукові розвідки з проблемних векторів «підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти» та «розвиток дітей раннього віку». Схарактеризовано реалізацію завдань аналітико-констатувального та прогностично-моделювального етапів – аналіз наукових праць і публікацій, освітніх програм і періодичних фахових видань з проблеми психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку; науковий апарат дослідження кафедри дошкільної освіти; результати діагностичного зрізу здобувачів вищої освіти, вихователів закладів дошкільної освіти й батьків вихованців. Окреслено завдання на завершальний, узагальнювально-рефлексійний етап.*

Ключові слова: *підготовка майбутніх фахівців; розвиток дітей раннього віку; психолого-педагогічний супровід; наукова тема; аналітико-констатувальний та прогностично-моделювальний етапи; наукові публікації; оновлення змісту.*

Актуальність дослідження. Сучасне українське суспільство, що потерпає від численних соціальних, економічних, освітніх і людських втрат, тим не менш зберігає потребу у фахівцях, які здатні закладати основи культури й освіти, любові й духовності в розвиток юного покоління. Позаяк в епоху екзистенційної війни, яку веде український народ, сакрального значення набувають цінності, що передадуть старші молодим, а ті, у свою чергу, своїм дітям і вихованцям.

У сучасному науковому й освітньому просторі України, як і в світовому науковому дискурсі, проблематика розвитку дітей раннього віку все частіше стає предметом активного обговорення, й не лише обговорення, а конкретних дій: розробляються концепції; започатковується експериментально-дослідна робота в групах дітей раннього віку; зростає кількість закладів дошкільної освіти з різноманітними освітніми послугами для дітей раннього віку та їхніх батьків. Увага до вивчення проблем раннього дитинства зумовлена тим, що саме цей період є вирішальним у найбільш інтенсивному цілісному розвитку дитини, що в подальшому є визначальним у фізичному й психічному розвитку особистості. Діагностичний зріз щодо стану роботи у групах дітей раннього віку в умовах ЗДО, здійснений лабораторією дошкільної освіти та виховання Інституту проблем виховання НАПН України упродовж 2019-2021 рр. дає змогу констатувати, що 82% опитаних працівників ЗДО України на констатувальному етапі дослідження виявили недостатній рівень готовності до проектування, конструювання та ефективної реалізації сучасного змісту, форм,

методів, організаційно-педагогічних умов побудови освітнього процесу в групах дітей раннього віку.

Такі дані визначають потребу в перегляді традиційних підходів до забезпечення процесу становлення й розвитку особистості в ранньому віці; у розробці якісного сучасного освітньо-методичного оснащення ЗДО для забезпечення оптимального рівня особистісного розвитку дітей раннього віку; в оновленні педагогічного й методичного інструментарію підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та фахівців-практиків до освітньої взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки означена тема містить два складники – «підготовку майбутніх фахівців» та «психолого-педагогічний супровід дітей раннього віку», то й аналіз останніх досліджень і публікацій був векторним.

Проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти – не нова й розмаїто висвітлювалась і продовжує досліджуватись науково-педагогічними працівниками відповідних кафедр дошкільної освіти та закладів (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, завідувач О.Половіна; Український державний університет імені Михайла Драгоманова, завідувач Г.Цветкова; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, завідувач Л.Зданевич; Рівненський державний гуманітарний університет, завідувач І.Дичківська; Донбаський державний педагогічний університет, завідувач С.Курінна; Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, завідувач О.Гнезділова; Волинський національний університет імені Лесі Українки, завідувач О.Семенов та ін.).

Відзначимо певні тенденції, характерні для сучасних реалій:

- Низький рівень мотивації здобувачів освітньої програми А2 Дошкільна освіта.
- Відтік кадрів у зв'язку з низьким соціальним та економічним статусом вихователя закладу дошкільної освіти.
- Подолання освітніх втрат на рівні ЗВО і ЗДО.
- Постійні реформування, а відтак необхідність оновлення змісту підготовки, що відповідає сучасним запитам.
- Імплементация Закону України «Про дошкільну освіту» (2025), яким декларується обов'язковість охоплення дітей раннього віку дошкільної освітою, та пов'язане з цим введення нових нормативних документів.

Якщо питання підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти доволі прозоро й часто проговорюване у відповідних колах і певною мірою досліджено в наукових розвідках, то проблема психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку – сфера, що, на жаль, мало вивчена з урахуванням суттєвих змін, які відбулись у суспільстві, поколіннях батьків, педагогів і дітей.

Власне, монографій, присвячених розвитку дітей раннього віку, маємо в Україні лише декілька: «Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя» (автори Кузьмук Л.І. та ін. ; за ред. Т.І.Поніманської; 2015р.); «Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів»

(автори С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна, за наук. ред. Н. В. Гавриш; 2021р.); Попович О. М. «Теорія та практика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі» (за наук. ред. проф. Л.В. Зданевич; 2022р.).

Автори монографії «Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів» (Васильєва, Гавриш, Рагозіна, 2021) репрезентують теоретико-методичні засади виховання дитини раннього віку, критеріально-діагностичний комплекс та результати констатувального обстеження; описують специфіку функціонування груп раннього віку в різних типах закладів дошкільної освіти; розкривають організаційно-педагогічні умови здійснення освітньо-виховного процесу в групах раннього віку, характеризують освітнє середовище, сприятливе для розвитку дитини в ранньому віці; наголошують, що неодмінною умовою для реалізації нових підходів щодо розвитку дітей від 1 до 3 років є зміна позицій вихователів ЗДО на засадах комунікації й партнерства з дітьми, а також ефективні технології раннього розвитку дітей.

Оксана Попович у своїй монографії (Попович, 2022) розкриває проблему теорії та практики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку через такі вектори: 1) Розвиток вищої освіти в галузі раннього дитинства в контексті ідей гуманістичної освітньої парадигми; 2) Методологічні засади професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 3) Особливості професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, готового до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі; 4) Закордонний досвід професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку; 5) Сутність та проблеми створення сенсорно збагаченого середовища в групах дітей раннього віку; 6) Концептуальні засади підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі; 7) Інноваційні педагогічні технології професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; 8) Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі та їх реалізація; 9) Педагогічна система підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі та її структурно-функціональна модель.

Відзначимо також практико-орієнтоване навчально-методичне видання «Розвиток дітей раннього віку» (Зданевич, Попович, 2022) в якому запропоновано завдання для самостійної роботи до змістового модуля «Розвиток дітей раннього віку» з навчальної дисципліни «Педагогіка раннього і дошкільного дитинства з історією педагогіки». Посібник адресовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта денної та заочної форм навчання та на 172 сторінках містить матеріали до проведення семінарських занять, завдання для педагогічної практики, методичні поради щодо організації взаємодії з дітьми третього року життя під час проходження практики та завдання для самоперевірки.

У контексті сказаного вагомою стала низка статей науково-педагогічних працівників закладу дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, присвячені проблемі педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку. Зокрема, висвітлені такі напрями:

- Артосвіта та художній розвиток дітей від 1 до 3 рр. (Половіна, Кондратець, 2022): «Особливістю педагогічного супроводу артосвіти дітей раннього віку є наявність у дорослого методичного інструментарію здійснення мистецько-творчої діяльності, спрямованого на забезпечення умов, у яких кожна дитина має індивідуальну траєкторію розвитку, зумовлену психічними та фізичними особливостями, ситуацією в сім'ї, умовами та особливостями зростання. Важливим є врахування низки аспектів психолого-педагогічного супроводу артосвіти дітей раннього віку, а саме: 1) орієнтація на естетичне сприйняття довкілля й відчуття краси в оточенні; 2) мотивація дітей до дослідницько-мистецької діяльності; 3) надання свободи вибору й самостійності в набутті досвіду дій із різними матеріалами; 4) розвиток вольової сфери дітей й бажання отримати результат; 5) закладання основ емоційної, чуттєвої та емпатійної культури дітей раннього віку; 6) підтримка ініціативи та особистісного потенціалу кожної дитини; 7) відчуття природних ритмів, потреб і прагнень дитини раннього віку.

- Педагогічний супровід артосвіти дітей раннього віку (Половіна, 2024): «Артосвіта дітей раннього віку має певні особливості: орієнтир на красу та властивості звуку, кольору, матеріалу; досвід маніпулятивних дій, а не конкретний художній продукт як результат мистецько-творчої діяльності; основа художньо-продуктивної діяльності – це обстеження матеріалів та їх властивостей; музична діяльність дітей раннього віку спрямована на пробудження емоційного відгуку на музичні твори, відповідної емоційної реакції на музику різного ладу (мажорного, мінорного) та темпоритму, формування основ ритмічних рухів у такт мелодії, елементарне музикування на шумових та перкусійних інструментах; театралізована діяльність включає розвиток глядацької культури – елементарне зосередження (фокус уваги) на театральних персонажах та емоційний відгук на інсценування, розвиток культури аплодування; розвиток елементарної виконавської культури – заохочення ряження, елементарних публічних виступів оплесками, похвалою тощо, розвиток навички сценічного поклону та ін.».

- Літературне образотворення (Кондратець, 2025): «Дитяча книга ґрунтується на стиках мистецтва, психології та педагогіки, вона відповідає рівневі знань і уявлень сучасної дитини, її психологічному розвитку та віковим особливостям дітей. Означені сенси й функції літератури для дітей мають бути близькими, зрозумілими й відрефлексованими майбутніми вихователями. Лише тоді, за умов залюбленості самих здобувачів вищої освіти в книжку і процес читання; систематичного використання художнього слова у взаємодії з дітьми раннього віку; планування читання дітям як ритуалу; дотримання суголосся просторів: об'єкти в книжці / оточенні; літературне середовище в ЗДО / вдома; забезпечення емоційного контакту: дорослий-

дитина-твір-книжка можливе створення дієвого, екологічного літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку».

- Патронаж сімей (Половіна, Науменко, 2025): «Методичний інструментарій педагогічного патронажу містить: виявлення та оцінку потреб кожної конкретної родини (бесіди, анкетування батьків, спостереження за їх взаємодією з дітьми, встановлення довірливої атмосфери спілкування педагогів з батьками); надання батькам корисної та актуальної інформації: знань про особливості розвитку дітей раннього віку, виховні впливи у складних умовах, як подбати про себе й створити безпечне середовище для дітей; допомога (за необхідності) у знаходженні груп підтримки, ресурсних центрів тощо; створення відповідних ресурсів для батьків з корисною інформацією про створення безпечного середовища для дітей, особливості спілкування дитини з однолітками, спільні з дорослим заняття, ігри, організацію сімейного дозвілля та ін.» тощо.

Тож, актуальність проблеми, визначеної для статті, – очевидна й потребує ретельного дослідження й висвітлення.

Мета статті – представити результати проміжного етапу роботи кафедри дошкільної освіти над науковою темою «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» за 2021-2025рр.).

Методика дослідження. Кафедра дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, обравши в 2021р. за наукову тему «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» зважала на такі чинники:

- 1) актуальність проблеми розвитку дітей раннього віку;
- 2) прийняті за останні п'ять років нормативно-правових документи, які декларують потребу зміни існуючих у практиці дошкільної освіти моделей психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку («Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку» (2020р.), нова редакція Державного Стандарту ДО (2021р.), новий професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021р.);
- 3) недостатня кількість наукових досліджень, які стосуються проблематики психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку (у царині дисертаційних досліджень зі спеціальності 13.00.08 – Дошкільна педагогіка 98% праць присвячено розробці методичного інструментарію освітньої взаємодії з дітьми старшого та середнього дошкільного віку);
- 4) запити стейкхолдерів;
- 5) важливість реагувати на виклики й враховувати запити соціуму на підготовку фахівців, здатних забезпечити реалізацію визначених у нормативних документах положень.

Актуальність теми дослідження зумовлена наявними протиріччями між:

- усвідомленням на державному рівні важливості періоду раннього дитинства як стратегічного, вирішального й визначального у становленні

особистості та соціальним ігноруванням реальних потреб і запитів дітей раннього віку;

- розробленим науково-методичним забезпеченням з актуальних питань розвитку дітей раннього віку та наявними у вітчизняній практиці підходами до психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку;

- запитами соціуму на фахівців, здатних супроводжувати розвиток дітей раннього віку та системним підходом до врахування цих потреб в освітніх програмах підготовки здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Науковий апарат дослідження було визначено таким:

Об'єкт: фахова підготовка до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку дошкільної освіти.

Предмет: змістово-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

Мета: розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити змістово-методичне забезпечення підготовки студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

Завдання дослідження:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми у філософії, психології, педагогіці визначити сутність і структуру підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

2. Визначити критерії, показники та продіагностувати рівні сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

3. Обґрунтувати та апробувати змістово-методичне забезпечення підготовки студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

4. Перевірити ефективність апробованого змістово-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

Стосовно терміну «майбутні фахівці дошкільної освіти», варто пояснити, що мова йде про студентів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Було окреслено *етапи наукового дослідження:*

1. Аналітико-констатувальний (термін виконання: 2021-2022рр.)

2. Прогностично-моделювальний (термін виконання: 2023-2025рр.)

3. Узагальнювально-рефлексійний (термін виконання: 2025-2026рр.)

Завдання аналітико-констатувального етапу:

- Проаналізувати тематичну наукову й методичну літературу.

- Здійснити аналіз програм навчальних дисциплін і виробничих практик стосовно формування компетентностей, що стосуються психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку.

- Визначити сутність і структуру поняття «підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку».

- Визначити критерії й показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців до освітньої взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками; здійснення психолого-педагогічного супроводу вихователів, які працюють у групах раннього віку

- Розробити та апробувати опитувальники для студентів СПП, бакалаврів 2-4 курсів, магістрантів.

- Проаналізувати та узагальнити результати опитування.

- Обговорити результати аналітико-констатувального етапу реалізації наукової теми дослідження на засіданні кафедри.

- Визначити завдання й напрями формувального етапу реалізації наукової теми дослідження.

Опрацювання наукового тезаурусу з проблеми дослідження відбувалось у двох напрямках:

- фахова підготовка майбутніх вихователів;

- контент психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку.

Аналіз наукових і методичних джерел висвітлив такі тенденції:

1) серед освітніх програм для закладів дошкільної освіти наразі немає жодної профільної, яка була б присвячена виключно розвитку дітей раннього віку.

Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг» та програма розвитку і виховання дитини раннього віку «Зернятко» наразі не є чинними.

Серед комплексних програм лише програма «Дитина» охоплює розвиток дітей з 2-х років;

2) за останні тридцять років до проблематики розвитку дітей раннього віку звертались лише окремі науковці, тож наразі маємо декілька монографій і навчально-методичних посібників, в яких розкрито ключові аспекти взаємодії дорослих (педагогів і батьків) з дітьми означеної вікової категорії:

- Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку (2004р.)

- Кочерга О. В. Психофізіологія раннього дитинства (2006р.);

- Крутій К.Л. Мовленнєва скринька для малят. Конспекти ігор-занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей переддошкільного віку (2009р.)

- Стреж Л. В. Сходінки адаптації дітей раннього віку (2009)

- Гурковська Т. Л. Супровід розвитку дітей раннього віку (2011р.)

- Макаренко І. В., Янко О. В. Робота з дітьми раннього віку в умовах дошкільного навчального закладу (2012р.)

- Т. Поніманська, Кузьмук Л.І. та ін. Розвиваємо, навчасмо, виховуємо дитину третього року життя : методичний посібник (2013р.)

- Попович О. М. Теорія та практика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі (2022р.)

3) періодичні видання – «Дошкільне виховання», «Вихователь-методист», «Палітра педагога» – за 2000-2025рр. темі раннього віку присвятили лише окремі статті: Т.Гурковська «Дитина раннього віку: що потрібно знати педагогу», «Навчайте через гру, або Дидактичні ігри з дітьми раннього віку», «Міфи та реальність адаптаційного періоду» («Вихователь-методист 2020. №№ 7, 8, 9), цикли занять для дітей раннього віку від педагогів-практиків («Палітра педагога». 2022, №№3-4, 5-6) і один тематичний випуск: «Діти раннього віку» часопису «Дошкільне виховання». 2024. № 1.

4) матеріали Асоціації працівників дошкільної освіти у співпраці з ЮНІСЕФ стосуються переважно взаємодії з дітьми молодшого і старшого віку.

Отже, аналіз тематичної наукової й методичної літератури показав недостатню кількість наукових досліджень і практичних розробок з проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку. Аналіз програм навчальних дисциплін і виробничих практик підготовки майбутніх в галузі дошкільної освіти на кафедрі стосовно формування компетентностей, що стосуються психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку, висвітлив відсутність системи розроблених структурованих концептів з означеної теми в площині наступності між курсами та інтеграції між навчальними дисциплінами.

На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми у філософії, психології, педагогіці визначено сутність і структуру підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

Психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку (від народження – до 3-х років) розглядаємо як:

1) здатність фахівця дошкільної освіти до комплексної підтримки фізичного й психічного розвитку дитини на основі фахових знань про фізіологічні, психологічні та індивідуальні особливості розвитку дітей раннього віку;

2) уміння створювати умови для повноцінного розвитку психічних процесів у дітей раннього віку у різних видах активностей з урахуванням провідних видів діяльності (емоційно-зорієнтоване спілкування та предметно-маніпулятивна діяльність) і законів розвитку (основа виникнення нейронних зв'язків – сенсорно-пізнавальна діяльність) з метою прийняття дитиною себе (Я особистість) та інших людей (соціалізація);

3) методична грамотна реакція на кризові стани (криза трьох років) в умовах закладу дошкільної освіти та готовність надавати фахову підтримку батькам дітей раннього віку.

З метою визначення сформованості готовності майбутніх фахівців до взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками на етапі констатувального

діагностичного зрізу було схарактеризовано відповідні критерії, показники й рівні означеної сформованості готовності:

1. Мотиваційний критерій

Показники: наявність потреби й позитивних стимулів до фахового зростання; здатність до цілевизначення й створення фахової професійної карти; професійна ідентичність; орієнтація на активність і самореалізацію).

2. Емоційний критерій

Показники: емоційне налаштування на освітній процес у ЗВО; здатність розрізняти й називати емоції в себе та інших; розуміння емоційних проявів дітей раннього віку; спроможність надати підтримку в емоційному регулюванні колегам, батькам, дітям; сформована емоційна рефлексія.

3. Когнітивний критерій

Показники: уявлення про психологічний портрет дітей раннього віку; наявність знань про особливості взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками; розуміння методичного інструментарію в забезпеченні психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку.

4. Діяльнісний критерій

Показники: реалізація теоретичних знань на практиці; навички гнучкості, мобільності та оперативності у розв'язанні ситуацій стосовно дітей раннього віку; володіння психолого-педагогічним і методичним інструментарієм; готовність до експериментування та впровадження технологій у взаємодію з дітьми; самостійність і винахідливість пошуків і спроб оптимального вирішення педагогічних завдань.

Окреслено три рівні сформованості готовності майбутніх фахівців до взаємодії з дітьми раннього віку:

- Сатіальний (лат. satialis насичений) – належний, достатній;
- Латентний (лат. latentis прихований) – здатний до прояву;
- Ювенільний (лат. juvenilis юний) – незрілий, нерозвинутий

На аналітико-констатувальному етапі підготовлено інструментарій та здійснено діагностику сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку. Результати опитування здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня представлено візуально (рис. 1.)

Рис. 1. Результати опитування здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня, аналітико-констатувальний етап.

Кількісні дані аналітико-констатувального етапу який охоплював здобувачів першого (бакалаврського) рівня (270 осіб), продемонстрували такі рівні сформованості готовності до взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками:

- за показниками мотиваційного критерію: на сатіальному (достатньому) рівні – 24% респондентів, латентному (прихованому) рівні – 57%, ювенільному (нерозвинутому) рівні – 19%;

- за показниками емоційного критерію: на сатіальному (достатньому) рівні – 35% респондентів, латентному (прихованому) рівні – 53%, ювенільному (нерозвинутому) рівні – 12%;

- за показниками когнітивного критерію: на сатіальному (достатньому) рівні – 33% респондентів, латентному (прихованому) рівні – 42%, ювенільному (нерозвинутому) рівні – 25%;

- за показниками діяльнісного критерію: на сатіальному (достатньому) рівні – 21% респондентів, латентному (прихованому) рівні – 48%, ювенільному (нерозвинутому) рівні – 31%.

Порівнюючи статистику за критеріями, відзначаємо, що сатіальний (достатній) рівень проявлено майбутніми фахівцями дошкільної освіти найчисленніше за показниками емоційного критерію (35%), найменше – за показниками діяльнісного критерію. Найбільший відсоток респондентів із латентним рівнем (прихованим) визначено за показниками мотиваційного критерію (57%), найменше – за показниками когнітивного критерію (42%). Ювенільний (незрілий, нерозвинутий) рівень висвітлено в здобувачів першого (бакалаврського) рівня найяскравіше за показниками діяльнісного критерію (31%), найменше – за показниками мотиваційного критерію (19%).

Середній показник продемонстрованої готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками:

сатіальний (достатній) рівень – 28,5%, латентний (прихований) рівень – 50%, ювенільний (нерозвинутий) рівень – 21,5%

Результати опитування здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти продемонстрували інші тенденції у бік збільшення ювенільного рівня (рис. 2).

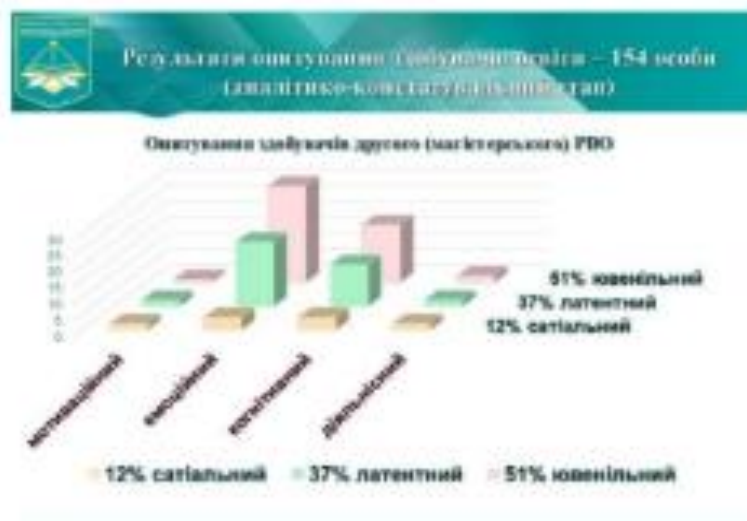

Рис. 2. Результати опитування здобувачів освіти другого (магістерського) рівня, аналітико-констатувальний етап

На аналітико-констатувальному етапі здобувачі другого (магістерського) рівня (154 особи) продемонстрували сформованість готовності до взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками:

- середнє арифметичнесатіального(достатнього) рівня за показниками мотиваційного, емоційного, когнітивного, діяльнісногокритерію: 12% респондентів;
- середнє арифметичне латентного (прихованого) за показниками мотиваційного, емоційного, когнітивного, діяльнісного критерію: 37%;
- середнє арифметичне ювенільного (нерозвинутого) рівня за показниками мотиваційного, емоційного, когнітивного, діяльнісного критерію: 51%.

З метою дослідження запитів педагогічної та батьківської спільноти та рівня сформованості в них навиків психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку було проведено опитування вихователів і тематичне інтерв'ю з батьками вихованців.

Зміст питань до педагогів ЗДО стосувався особливостей методичного супроводу під час війни: виклики, втрати; викликів системі освіти України в умовах воєнного стану; забезпечення дієвого педагогічного інструментарію в підтримці батьків і дітей в умовах війни. За результатами опитування (136 осіб), визначено основні запити практиків у проблемі психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку:

- регулювання взаємин з дітьми – 40%
- формування емоційної культури дорослих і дітей – 32%
- контент спілкування з дітьми – 28%.

Результати демонструють відсутність сучасного інструментарію регулювання з дітьми. Хоч і не менш значущим серед запитів є позиція стосовно формування емоційної культури дорослих і дітей.

Бліцінтерв'ю з батьками мало на меті отримання відповідей на запитання, що відображують реалії життя, в яких проживають сім'ї, та враховувало травма-інформований підхід: «Як убезпечити себе від батьківського вигорання і емоційно підтримати дитину в умовах невизначеності?», «Як розв'язувати проблеми взаємин із власними дітьми в умовах війни?», «Як пояснювати дитині причини і значення реальних подій під час війни?».

Результати бліцінтерв'ю з батьками вихованців (132 особи) продемонстрували тотожність запитам вихователів, різниця стосувалась відсоткових показників. З-поміж них:

- регулювання взаємин з дітьми – 50%
- вплив на емоції дітей – 38%
- характер спілкування з дітьми – 12%.

Отримані результати опитування батьків продемонстрували необхідність системної психолого-педагогічної просвіти з родинами, спрямованої на формування умінь і навичок забезпечення екологічного й ефективного психолого-педагогічного супроводу батьками розвитку власних малюків.

Отже, отримані дані та аналіз результатів аналітико-констатувального етапу дали підстави перейти до реалізації наступного етапу – прогностично-моделювального.

Серед завдань прогностично-моделювального етапу визначили:

- Оновлення контенту РПНД та програм практик для студентів.
- Реалізація змін у змісті підготовки майбутніх вихователів.
- Оновлення тематики курсових, магістерських робіт і дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності А2 / 012 Дошкільна освіта.

- Реалізація змістово-методичного забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку майбутніми фахівцями дошкільної освіти під час навчальної та виробничої практик.

- Обґрунтування та апробування змістово-методичного забезпечення підготовки студентів спеціальності А2 / 012 Дошкільна освіта до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

Реалізація завдань прогностично-моделювального етапу передбачала векторування відповідної роботи за напрямками:

1. Оновлення контенту робочих програм навчальних дисциплін (РПНД) та програм практик для студентів. Реалізація змін у змісті підготовки майбутніх вихователів.

2. Наукові дослідження викладачів у контексті теми кафедри. Реалізація напрацювань викладачів у підготовці здобувачів А2/ 012 Дошкільна освіта під час викладання навчальних дисциплін та практики.

Результатами реалізації завдань *прогностично-моделювального етапу* стали *суттєві зміни у робочі програми навчальних дисциплін (РПНД) для здобувачів освіти першого (бакалаврського) РВО А2 / 012 Дошкільна освіта:*

- «Конструювання та експериментування в ЗДО» – змістовий модуль: «Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку в конструктивній діяльності».

- «Методика пізнавального розвитку дітей дошкільного віку» – змістовий модуль: «Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку».

- «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку» – змістовий модуль: «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей раннього віку».

- «Здоров'язберезувальні технології в дошкільній освіті» – змістовий модуль: «Психолого-педагогічні основи технології реалізації фізичного виховання та оздоровлення дітей раннього віку».

- «Основи природничо-математичних наук з методикою» – змістові модулі: «Методика формування природничо-екологічної компетентності дітей раннього та дошкільного віку»; «Технологічні основи формування предметно-практичної, технологічної, сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентностей у дітей раннього та дошкільного віку»; «Інтегративний підхід у формуванні життєвої компетентності дітей раннього і дошкільного віку».

Відповідні зміни було *внесено у робочі програми навчальних дисциплін (РПНД) для здобувачів освіти другого (магістерського) РВО 012 Дошкільна освіта:*

- Інновації в дошкільній освіті: Тема 6. «Педагогічні інновації у сфері пізнавального розвитку дітей раннього і дошкільного віку»; Тема 7. «Педагогічні інновації у сфері мовленнєвого розвитку дітей раннього і

- дошкільного віку»; Тема 8. «Педагогічні інновації у сфері художньо-естетичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку».

- Організація та управління в системі дошкільної освіти: Тема 4. «Організація та особливості харчування дітей раннього і дошкільного віку та працівників у закладах дошкільної освіти»; Тема 5. «Система роботи з охорони праці, попередження травматизму працівників та безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку у ЗДО».

Суттєвих змін зазнали і програми практик, зокрема:

1. Виробнича практика (2 семестр, 2 курс ДО) (в групах дітей раннього віку) – завдання:

- Спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей раннього віку.

- Вивчення особистості дітей раннього віку. Підбір діагностичних методик сенсорного розвитку дітей раннього віку.

- Виготовлення посібника для дітей раннього віку для розвитку сенсорики.

- Виготовлення атрибутів (наголовники, нагрудники) для дітей до однієї рухливої гри.

- Створення підбірки рухливих і дидактичних ігор для дітей раннього віку (10-12 з описом).

- Аналітика власної діяльності студентом-практикантом за векторами: емоції, процес, результати.

2. Виробнича практика (організаційно-педагогічна) практика для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, рівня вищої освіти другого (магістерського), освітньої програми 012.00.01 Дошкільна освіта – завдання:

- Ознайомлення з умовами медичного обслуговування дітей раннього і дошкільного віку та організацією харчування дітей і працівників ЗДО.

- Аналіз дотримання безпечних умов організації освітнього процесу в ЗДО з дітьми раннього і дошкільного віку.

- Здійснення аналізу освітнього процесу в закладі дошкільної освіти в супроводі директора, згідно річного плану. Аналіз діяльності співробітників ЗДО в групах дітей раннього і дошкільного віку та в інклюзивній групі (за наявності).

- Ознайомлення з організацією та особливостями харчування дітей в ЗДО, з документацією ЗДО з організації харчування дітей і співробітників, вимогами до продуктів харчування, вітамінізацією страв. Особливості впровадження НАСР у організацію харчування дітей раннього і дошкільного віку в ЗДО.

- Перегляд та аналіз (спільно з вихователем-методистом ЗДО) різних форм освітньої взаємодії з дітьми у різних вікових групах.

Апробація перебігу роботи над науковою темою здійснювалась і завдяки публікаційній діяльності НПП кафедри. У межах наукової теми кафедри співвиконавцями здійснювалися дослідження різноманітних проблем в абрисі освіти дітей раннього віку, оволодіння науково-методичними основами майбутньої професійної діяльності у сфері психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку, педагогічної просвіти батьків.

Серед наукових розвідок викладачів кафедри дошкільної освіти за відповідними напрямками відзначимо такі:

- Соціальна-громадянський напрям (Т. Пономаренко, професор кафедри дошкільної освіти): «Позитивна випереджувальна оцінка як метод формування доброзичливих стосунків у дітей раннього віку», «Формування основ сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього віку», «Становлення готовності майбутніх вихователів до формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього та дошкільного віку» (співавторство з Т.Шинкар) та ін.

- Артосвіта (О. Половіна, завідувач кафедри, доцент): «Артосвіта малюків: орієнтири для вихователя», «Особливості педагогічного супроводу артосвіти дітей раннього віку», «Артосвіта дітей раннього віку: аспекти психолого-педагогічного супроводу» (співавторство з І. Кондратець), «Особливості художньо-педагогічного спілкування як засобу розвитку творчих здібностей дітей третього року життя» (співавторство з М.Стаднійчук) та ін.

- Артосвіта (І. Новоселецька, доцент кафедри дошкільної освіти): «Готовність вихователів дітей раннього й дошкільного віку до створення кластерів артспілкувань» (співавторство з О. Половіною) та ін.

- Взаємодія з батьками дітей раннього віку – О. Половіна, завідувач кафедри, доцент: «Педагогічний патронаж сімей з дітьми раннього віку в умовах соціально-політичної кризи» (співавторство з М. Наumenко); І. Новоселенська, доцент кафедри дошкільної освіти: «Соціально-педагогічна підтримка батьків та дітей раннього віку в умовах війни» та ін.

- Сенсорно-пізнавальний (Н. Голота, доцент кафедри дошкільної освіти): «Підготовка вихователів дошкільних закладів до формування просторово-часових орієнтацій у дітей раннього та дошкільного віку» (співавторство з А. Карнауховою) та ін.

- Умови ЗДО для розвитку дітей раннього віку (О. Коваленко, доцент кафедри дошкільної освіти): «Якість дошкільної освіти: у полі зору дітей раннього віку», «Теоретичний аналіз проблеми формування дослідницької компетентності дітей третього року життя» (співавторство з А. Михнюк), «Педагогічний супровід ігор дітей раннього віку в укрітті: проблеми та шляхи їх вирішення» (співавторство з О. Дергуновою) та ін.

- Літературно-мовний / рефлексійний (І. Кондратець, доцент кафедри дошкільної освіти): «Психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів у створенні літературоцентричного середовища для дітей раннього віку», «Готовність вихователів і майбутніх вихователів до ролі трансляторів читацької культури в організації літературної діяльності дітей раннього та дошкільного віку» (співавторство з Н. Гавриш); «Рефлексивна культура як необхідний компонент професійної підготовки сучасних фахівців дошкільної освіти. Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» та ін.

- Здоров'язбережувальний (Л. Гаращенко, доцент кафедри дошкільної освіти): «Професійна підготовка майбутніх вихователів до організації оздоровлення дітей раннього віку: методологічні аспекти» (співавторство з Т. Шинкар, О. Літченко).

- Комунікативний (А. Карнаухова, доцент кафедри дошкільної освіти): «Діалогові технології в освітній взаємодії з дітьми раннього і дошкільного віку» (співавторство з Н. Голотою) та ін.

- Ігрова діяльність / адаптація дітей раннього віку (Т. Шинкар, старший викладач кафедри дошкільної освіти): «Теоретичні основи педагогічного забезпечення адаптації дітей раннього віку до умов дошкільної освіти», «У які ігри грати з дитиною в період адаптації: тренінг для батьків» (співавторство з В. Потапенко) та ін.

Відбулись зміни й у змісті курсових (28), магістерських робіт (21) і дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 012 Дошкільна освіта (3).

Під керівництвом професорів та доцентів кафедри дошкільної освіти виконуються дисертаційні дослідження:

- Тема: «Розвиток творчих здібностей дітей третього року життя засобом художньо-педагогічного спілкування» (Марія Стаднійчук науковий керівник – к.пед.н., доцент Олена Половіна)

- Тема: «Розвиток відчуття ритму дітей раннього віку у музично-ігровій діяльності» (Катерина Соломнікова, науковий керівник – к.пед.н., доцент Олена Половіна).

Визначення сутності поняття «Психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку» на аналітико-констатувальному етапі дозволило створити модель «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей дошкільного віку» на прогностично-моделювальному етапі (рис. 3).

Рис. 3. Модель «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку»

Модель «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» окреслює такі чинники здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку:

1. Суб'єкти освітнього процесу вищої освіти (викладач як модератор навчання здобувачів, заснованого на дослідженнях; здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти).

2. Вектори технологій: здоров'язбереження, комунікативний, екологічний, сенсорно-пізнавальний, мистецько-творчий, почуттєвий.

3. Форми взаємодії зі здобувачами різних рівнів вищої освіти (лекції, вебінари, практичні, лабораторні, тренінги, курсові, наставницькі студії).

4. Організаційна, дослідницька, наставницька компонента (методичний супровід, підготовка власних досліджень, взаємодія зі студентами (асистентська практика)).

Апробація моделі «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей дошкільного віку» та популяризація наукових позицій викладачів кафедри дошкільної освіти відбувалась засобом вебінарів і семінарів для педагогів закладів дошкільної

освіти та здобувачів вищої освіти у форматі «Лепбук професійного успіху». За 2018-2025рр. для більш, ніж 270 учасників, в інтерактивній формі розкрито теми: Професійний тезаурус вихователя у форматі сучасної дошкільної освіти та контексті розвитку дітей раннього віку», «Актуальні вектори розвитку дітей раннього віку: здоров'язбереження – соціалізація – пізнання»; «Гра дитини раннього віку: переосмислення концепту», «Діалогові технології в освітній взаємодії з дітьми раннього та дошкільного віку», «Осередок "Бібліотека" в ЗДО для дітей раннього віку» та ін.

Практичні поради й рекомендації стосовно супроводу розвитку дітей раннього віку в контексті психолого-педагогічної просвіти педагогічних колективів ЗДО і родин розміщено на платформі «Камертон батьківства» у рубриках:

1. Про проєкт (Концепція проєкту. Дорожня карта проєкту. Склад координаційно-експертної ради. Ресурсна підтримка проєкту).

2. «Віртуальний журнал» (1) Самоосвіта батьків: Державний стандарт дошкільної освіти та освітні програми.Порадники для батьків.Корисні покликання. 2) Взаємодія з дітьми: Ігри з дітьми.Активності з дітьми. Художні твори для читання).

3. «Бібліотека» (Педагогіка батьківства: Тематичні матеріали викладачів кафедри дошкільної освіти.Наукові статті про розвиток дітей раннього віку.Психологія батьківства. Права та обов'язки батьків. Художня література. Нон-фікшн література.

4. «Дайджест» («Батьківський дайджест: психологія / педагогіка дошкілля».«Батьківський дайджест: художня література».«Батьківський дайджест: мистецтво для дошкілля».

5. «Медіа-скарбниця для батьків» (Поради спеціалістів (педагогів, психологів, медиків, юристів). Відео художньо-педагогічного спілкування з дітьми.Пізнавальні відео для дітей. Мультфільми для родинного перегляду. Пісні. Аудіокниги).

Отже, реалізація прогностично-моделювального етапу дозволила оновити робочі програми навчальних дисциплін та програми практик; внести суттєві зміни в тематику наукових досліджень здобувачів освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти; апробувати змістово-методичне забезпечення підготовки студентів спеціальності А2 і 012 Дошкільна освіта до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти; збагатити наукові розвідки у цій царині дослідженнями науково-педагогічних працівників кафедри дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та визначити низку завдань узагальнювально-рефлексійного етапу, з-поміж них:

- Діагностика рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти (контрольний зріз).

- Підготовка монографії «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку».

Наразі кафедра дошкільної освіти працює над реалізацією завершального, узагальнювально-рефлексійного етапу (термін – 2025-2026рр.).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Робота науково-педагогічних працівників кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка над науковою темою «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» (2021-2026рр.), нааналітико-констатувальному й прогностично-моделювальному етапах дозволила: 1) на основі теоретико-методологічного аналізу проблеми у філософії, психології, педагогіці визначити сутність і структуру підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку; 2) визначити критерії, показники та продіагностувати рівні сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти; 3) обґрунтувати та апробувати змістово-методичне забезпечення підготовки студентів спеціальності А2 / 012 Дошкільна освіта до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти; перевірити ефективність апробованого змістово-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

Це дозволило оновити зміст робочих програм навчальних дисциплін (РПНД) та програм практик для студентів; внести низку змін у тематику наукових досліджень здобувачів освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти; збагатити наукові розвідки у цій царині дослідженнями науково-педагогічних працівників кафедри дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка; створити модель створити авторську модель «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей дошкільного віку».

Узагальнений опис перебігу наукового дослідження та результати діагностування рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти (контрольний зріз) увійдуть до матеріалів колективної монографії «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» у 2026р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна. за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький : ІМЕКС ЛТД, 2021. 226 с.

2. Кондратець І.В. Психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів у створенні літературоцентричного середовища для дітей раннього віку. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 2(221). С. 16-20.

3. Половіна О.А. Кондратець І.В. Артосвіта дітей раннього віку: аспекти психолого-педагогічного супроводу. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 38 (2). С. 77-82.

4. Половіна О.А., Науменко М.С. Педагогічний патронаж сімей з дітьми раннього віку в умовах соціально-політичної кризи. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2025. № 43 (1). С. 86-93.

5. Половіна О. А. Особливості педагогічного супроводу артосвіти дітей раннього віку. Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти: матеріали V Міжнародних педагогічних читань, присвячених 70-річчю від дня народження професора Тамари Поніманської, м. Рівне, 28 листопада, 2024 р. С. 219-222.

6. Попович О. М. Теорія та практика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі: монографія / за наук. ред. проф. Л.В.Зданевич. Хмельницький, 2022. 444 с.

7. Розвиток дітей раннього віку. Завдання для самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з навчальної дисципліни «Педагогіка раннього і дошкільного дитинства з історією педагогіки»: навч.-метод. посіб. / Укл.: Л.В. Зданевич, О.М. Попович. Хмельницький: «FontanPrint», 2022. 171 с.

REFERENCES

1. Vychovannia ditei rannoho viku v zakladyakh doshkilnoi osvity riznykh typiv (2021): monohrafiia / S. A. Vasylieva, N. V. Havrysh, V. V. Rahozya. za nauk. red. N. V. Havrysh. Kropyvnytskyi : IMEKS LTD. 226 s. [in Ukrainian].

2. Kondratets I.V. (2025). Psykholoho-pedahohichnyi suprovod maibutnykh vykhovateliv u stvorenni literaturotsentrychnoho seredovyscha dlia ditei rannoho viku. Imidzh suchasnoho pedahoha. № 2(221). S. 16-20. [in Ukrainian].

3. Polovina O.A. Kondratets I.V. (2022). Artosvita ditei rannoho viku: aspekty psykholoho-pedahohichnoho suprovodu. Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika. № 38 (2). S. 77-82. [in Ukrainian].

4. Polovina O.A., Naumenko M.S. (2025). Pedahohichnyi patronazh simci z ditmy rannoho viku v umovakh sotsialno-politychnoi kryzy. Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika. № 43 (1). S. 86-93. [in Ukrainian].

5. Polovina O. A. (2024). Osoblyvosti pedahohichnoho suprovodu artosvity ditei rannoho viku. Aktualni problemy doshkilnoi ta spetsialnoi osvity: materialy V Mizhnarodnykh pedahohichnykh chytan, prysviachenykh 70-richchiu vid dnia narodzhennia profesora Tamary Ponimanskoi, m. Rivne, 28 lystopada. S. 219-222. [in Ukrainian].

6. Popovych O. M. (2022). Teoriia ta praktyka pidhotovky maibutnykh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity do roboty z ditmy rannoho viku v sensorno zbahachenomu seredovyschi: monohrafiia / za nauk. red. prof. L.V.Zdanevych. Khmelnytskyi. 444 s. [in Ukrainian].

7. Rozvytok ditei rannoho viku. Zavydannia dlia samostiinoi roboty zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity z navchalnoi dystsypliny «Pedahohika rannoho i doshkilnoho dytynstva z istoriieiu pedahohiky» (2022: navch.-metod. posib. / Ukl.: L.V. Zdanevych, O.M. Popovych. Khmelnytskyi: «FontanPrint». 171 s. [in Ukrainian].

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	1
РОЗДІЛ I. ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ФЕНОМЕН.....	3
Ганна ЦВЕТКОВА, Тарас ОЛЕФІРЕНКО ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ПОЗИТИВНІ ЗМІНИ В ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	3
Елліна Панасенко, Софія Березка ПСИХОДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНИХ ДЕЗАДАПТАЦІЙ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ....	24
Тамара Піроженко, Наталія Гавриш, Яніна Омельченко ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ТРАВМОВАНИХ ВІЙНОЮ ДІТЕЙ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ.....	49
Віра Корх СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ВИХОВАНЦЯМ ТА ПЕДАГОГАМ УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	69
Ірина Товкач, Вікторія Агіляр Туклер ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА РЕГУЛЮВАННЯ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	90
Наталія Андрущенко ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗДО ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	105
Ірина Кузьменко РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТАНОВЛЕННІ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОЗИЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	117
РОЗДІЛ II. ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЕПОХУ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН.....	129
Тетяна Андрущенко, Тетяна Андрущенко, Костянтин Ващенко СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ КУЛЬТУРНО - ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ЕПОХУ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ЗМІН.....	129
Олена Матвієнко ПЕДАГОГІЧНЕ ЛІДЕРСТВО І ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ: КЛЮЧОВІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ.....	141

Людмила Мацук НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ РАНЬОГО ДИТИНСТВА В США.....166

Олександра Бондаренко ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ
РАНЬОГО РОЗВИТКУ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД КРАЇН
ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ.....178

**РОЗДІЛ III. УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ, ВИКЛИКИ
ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ, ІННОВАТИЗАЦІЯ, ЦИФРОВА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ.....200**

Наталія Дем'яненко ІННОВАТИЗАЦІЯ ДИДАКТИКО-НАУКОВОГО
СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ: ТЬОРСЬКИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО
ПРОЄКТУВАННЯ ТА КЕЙС-НАВЧАННЯ.....200

Наталія Мельник, Сільвія Едлінг ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИК ДЕМОКРАТІЇ, РІВНОСТІ ТА
ДОСТУПНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (НА
ПРИКЛАДІ ШВЕЦІЇ).....220

Ольга Набока НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК ПРОСТІР РОЗВИТКУ
ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ.....242

Світлана Кушнірук ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ (1960–1990-
ТІ РОКИ ХХ СТ.).....254

Володимир Чайка, Оксана Писарчук ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА КУЛЬТУРА
ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....268

Лілія Барановська ВИКЛАДАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
МАЙБУТНІМ БАКАЛАВРАМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ
АСПЕКТ.....283

Вікторія Гальченко, Людмила Семенча КРИТЕРІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....297

Раїса Шулигіна ПОЧУТТЯ ВЛАСНОЇ ГІДНОСТІ ЯК ЦІННІСНА ОСНОВА
ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ: МОДУСИ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ РОЗВІДОК.....309

Олена Половіна, Інна Кондратець АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
СУПРОВОДУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ.....334

Оксана Бородіна ІННОВАЦІЙНІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ
ОСВІТИ.....354

Інна Ніколаєску, Валерія Шинкарьова ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В
ЧЕРКАСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО: ЄДНІСТЬ НАУКИ І ПРАКТИКИ.....375

Валентин Бойченко ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЄКТИ ТА УПРАВЛІННЯ ЇХ
ЗДІЙСНЕННЯМ.....386

Денис Хренов МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ
МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ОСВІТИ ДО
ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ.....396

РОЗДІЛ IV. МОДЕРНІ ПРАКТИКИ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД.....408

Ганна Цветкова, Ірина Войтюк ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ
ТА ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....408

Ольга Рейпольська Ганна Цветкова, Світлана Федоренко УПРАВЛІННЯ
ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КРИЗОВИХ
СИТУАЦІЯХ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ.....424

Світлана Курінна, Ян Курінний ВПЛИВ РОЗВИВАЛЬНО-ІГРОВОГО
ОСЕРЕДКУ ЗДО НА СТАНОВЛЕННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....433

Софія Довбня, Галина Шелепко, Галина Дрогуль ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ.....448

Надія Лазарович ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ
ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....491

Ілля Жиріков, Майя Молочко ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО
ЗДІЙСНЕННЯ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....500

Тетяна Козак, Вікторія Яніцька РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	509
Андріана Шиняк МОДЕЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	523
Надія Коновалова ОЦІНКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ІСПАНОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УКРАЇНОМОВНИХ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МЕТОДИЧНО-ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ.....	548
Ірина Кузьменко ВПРОВАДЖЕННЯ МЕНТАЛЬНО-МИСЛЕННЄВОГО МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА КОГНІТИВНО- АНАЛІТИЧНИМ КРИТЕРІЄМ.....	566
Віталій Клак ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	576
Наталія Ратушняк РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ «PERPPYALS».....	595
Ольга Пруцакова, Наталія Пустовіт ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ.....	606
Ростислав Руденський ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	617

CONTENT

PREFACE.....	2
SECTION I. POSTTRAUMATIC PERSONAL GROWTH: THE UKRAINIAN PHENOMENON.....	3
Hanna Tsvietkova, Taras Olefirenko POST-TRAUMATIC GROWTH AS POSITIVE CHANGES IN THE TEACHER'S PERSONALITY: UKRAINIAN REALITIES.....	3
Ellina Panasenko, Sofiia Berezka PSYCHODIAGNOSTICS AND CORRECTION OF EMOTIONAL DESADAPTATIONS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT.....	24
Tamara Pirozhenko, Natalia Havrysh, Yanina Omelchenko FEATURES OF INTERVIEWING WAR-TRAUMATIZED CHILDREN OF DIFFERENT AGE GROUPS.....	49
Vira Korkh SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE TO PUPILS AND TEACHERS OF UKRAINIAN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN WAR CONDITIONS.....	69
Iryna Tovkach, Viktoriia Agiliar Tukler PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM OF REGULATING STRESSFUL SITUATIONS IN FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS.....	90
Natalia Andrushchenko USE OF INCLUSIVE EDUCATION TECHNOLOGIES TO CREATE A BARRIER-FREE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN EDUCATIONAL CENTERS FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.....	105
Iryna Kuzmenko THE ROLE OF CRITICAL THINKING IN SHAPING THE SOCIALLY RESPONSIBLE POSITION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATORS.....	117
SECTION II. EDUCATIONAL POLICY AND EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINIAN EDUCATION IN THE ERA OF PARADIGMAL CHANGES.....	129

Tatiana Andrushchenko, Tatiana Andrushchenko, Kostiantyn Vashchenko
STRATEGIC DIRECTIONS OF CULTURAL AND EDUCATIONAL POLICY OF
UKRAINE IN THE ERA OF PARADIGMAL
CHANGES.....129

Olena Matviienko EDUCATIONAL LEADERSHIP AND PROFESSIONAL
TRAINING OF TEACHERS: KEY DIMENSIONS OF EUROPEAN
INTEGRATION OF UKRAINIAN EDUCATION.....141

Liudmyla Matsuk REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR
TRAINING FUTURE EARLY CHILDHOOD EDUCATORS IN THE USA...166

Oleksandra Bondarenko TRAINING FUTURE SPECIALISTS FOR EARLY
CHILDHOOD CARE AND PRESCHOOL EDUCATION: EXPERIENCE OF
NORDIC COUNTRIES.....178

**SECTION III. UKRAINIAN EDUCATION: HISTORICAL ASPECTS,
CHALLENGES OF MARTIAL LAW, INNOVATION, DIGITAL
COMPETENCE.....200**

Natalia Demyanenko INNOVATION OF THE DIDACTIC AND SCIENTIFIC
SPACE AT UNIVERSITY: TUTORING SUPPORT IN EDUCATIONAL DESIGN
AND CASE STUDY.....200

Nataliia Melnyk, Silvia Edling THE PERSPECTIVE OF IMPLEMENTATION OF
NORTHERN EUROPEAN PRACTICES OF DEMOCRACY, EQUALITY, AND
ACCESSIBILITY IN UKRAINIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS:
GENERAL OVERVIEW.....220

Olha Naboka NON-FORMAL EDUCATION AS A SPACE FOR DEVELOPING
DIGITAL COMPETENCE OF EDUCATIONAL PROCESS PARTICIPANTS...242

Svitlana Kushniruk EVOLUTION OF FORMS OF ORGANIZATION OF
EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STUDENTS IN GENERAL EDUCATION
SCHOOLS OF UKRAINE (1960–1990S OF THE 20TH CENTURY).....254

Volodymyr Chaika, Oksana Pysarchuk INTELLECTUAL CULTURE OF
PRESCHOOL EDUCATOR IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE
TRANSFORMATIONS.....268

Liliya Baranovska TEACHING OF PRESCHOOL LINGUODIDACTICS TO FUTURE BACHELORS OF PRESCHOOL EDUCATION: A CONCEPTUAL ASPECT.....	283
Viktoriia Halchenko, Liudmyla Semenchuk CRITERIA FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS.....	297
Raisa Shulyhina SELF-ESTEEM AS THE VALUE BASIS FOR FORMING THE SELF-ASSESSMENT OF FUTURE PROFESSIONALS IN PRESCHOOL EDUCATION: MODES OF HISTORICAL AND PEDAGOGICAL RESEARCH.....	309
Olena Polovina, Inna Kondratets ASPECTS OF TRAINING FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS FOR PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF THE DEVELOPMENT OF EARLY CHILDREN.....	334
Oksana Borodina INNOVATIVE HEALTH-PRESERVING TECHNOLOGIES IN PHYSICAL EDUCATION OF MODERN UNIVERSITY.....	354
Inna Nikolaiesku, Valeriia Shynkarova FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF THE SPECIALTY 012 PRESCHOOL EDUCATION AT BOHDAN KHMELNYTSKYI CHERKASY NATIONAL UNIVERSITY: UNITY OF SCIENCE AND PRACTICE.....	375
Valentyn Boychenko INNOVATIVE EDUCATIONAL PROJECTS AND MANAGEMENT OF THEIR IMPLEMENTATION.....	386
Denys Khrenov METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF USING MEDIA TECHNOLOGIES IN THE PREPARATION OF MASTER'S STUDENTS IN EDUCATION FOR CRITICAL THINKING.....	396
SECTION IV. MODERN PRACTICES IN PRESCHOOL EDUCATION: UKRAINIAN AND FOREIGN EXPERIENCE.....	408
Hanna Tsvietkova, Voityuk Irina PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL PROPERTIES AND THINKING FEATURES OF CHILDREN OF ELDERLY PRESCHOOL AGE WITH INTELLECTUAL DISORDERS.....	408

Olha Reipolska, Hanna Tsvietkova, Svitlana Fedorenko MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION IN CRISIS SITUATIONS: ENSURING AND IMPROVING QUALITY.....	424
Svetlana Kurinna, Ian Kurinnyi INFLUENCE OF THE DEVELOPMENTAL AND PLAY CENTER OF A PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION ON THE FORMATION OF THE BASIS OF THE ECONOMIC CULTURE OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE.....	433
Sopfia Dovbnia, Halyna Shelepko, Halyna Drohul DEVELOPING FINANCIAL LITERACY IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS.....	448
Nadiia Lazarovych TECHNOLOGY FOR THE FORMATION OF ENVIRONMENTALLY APPROPRIATE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN.....	491
Illia Zhyrikov, Maiia Molochko MAIN APPROACHES TO THE ANALYSIS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION ACTIVITIES AND THE PRINCIPLES OF THEIR IMPLEMENTATION IN CRISIS SITUATIONS.....	500
Tetyana Kozak, Viktoriya Yanitska DEVELOPMENT OF THINKING IN MIDDLE PRESCHOOL AGE CHILDREN USING GAME TECHNOLOGIES.....	509
Andriana Shyshak MODELLING THE IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE PROCESS OF DIGITALISATION OF PRIMARY EDUCATION.....	523
Nadiia Konovalova ASSESSMENT OF SPANISH COMMUNICATIVE COMPETENCE IN UKRAINIAN-SPEAKING PRESCHOOL CHILDREN AGED 4–5: METHODOLOGICAL AND DIAGNOSTIC TOOLS.....	548
Iryna Kuzmenko IMPLEMENTATION OF THE MENTAL-COGNITIVE METHODOLOGICAL COMPLEX FOR THE FORMATION OF CRITICAL THINKING FOUNDATIONS IN SENIOR PRESCHOOL CHILDREN ACCORDING TO THE COGNITIVE-ANALYTICAL CRITERION.....	566

Vitaly Klak INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION: THEORETICAL AND EMPIRICAL ASPECT...	576
Nataliia Ratushniak DEVELOPMENT OF CHILDREN'S COHERENT SPEECH BY MEANS OF THE EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT TECHNOLOGY «PEPPY PALS».....	595
Olha Prutsakova, Natalia Pustovit FEATURES OF THE FORMATION OF ENVIRONMENTALLY APPROPRIATE BEHAVIOR: CONCEPTUAL APPROACHES.....	606
Rostyslav Rudenskyi PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF OLDER PRESCHOOLER'S COGNITIVE ACTIVITY WITHIN THE PLAY-BASED ENVIRONMENT IN EDUCATIONAL PRESCHOOL INSTITUTION.....	617